



روایت قدرت، افتخار و احیای فوتبال غنا

تشنه بازگشت به اوج

فرخ حسایی/ فوتبال در غنا بخشی از هویت ملی و فرهنگی کشوری است که دهه‌ها به عنوان یکی از قدرت‌های سنتی فوتبال آفریقا شناخته شده است. تیم ملی غنا که لقب «ستاره‌های سیاه» شناخته می‌شود، یکی از پرافتخارترین تیم‌های قاره آفریقا به شمار می‌رود و در طول تاریخ خود بارها نام این کشور را در بزرگترین صحنه‌های فوتبال جهان مطرح کرده است. لقب ستاره‌های سیاه از ستاره سیاه موجود در پرچم ملی غنا گرفته شده؛ نمادی که سال‌هاست روی پیراهن ملی پوشان این کشور می‌درخشد و یادآور آرمان‌های استقلال و وحدت آفریقا است. تیم ملی غنا زیر نظر فدراسیون فوتبال این کشور فعالیت می‌کند و پیش از استقلال در سال ۱۹۵۷ با نام «گلد کوست» در رقابت‌های بین‌المللی حضور داشت.

آغاز یک قدرت بزرگ در فوتبال آفریقا

فوتبال در اواخر قرن نوزدهم توسط بازرگانان و دریانوردان اروپایی به منطقه گلد کوست معرفی شد. محبوبیت این ورزش به سرعت افزایش یافت و نخستین باشگاه فوتبال کشور در سال ۱۹۰۳

در شهر کپ کوست شکل گرفت. با استقلال غنا، فوتبال نیز به نمادی از پیشرفت ملی تبدیل شد و تیم ملی این کشور خیلی زود جایگاه خود را در قاره آفریقا پیدا کرد. دهه ۱۹۶۰ دوران طلایی نخست فوتبال غنا بود. هدایت تیم در آن سال‌ها بر عهده چارلز کومی جیامفی قرار داشت؛ مربی‌ای که نقش مهمی در تبدیل غنا به قدرت اول فوتبال آفریقا ایفا کرد. ستاره‌های سیاه در سال‌های ۱۹۶۵ و ۱۹۶۲ قهرمان جام ملت‌های آفریقا شدند و با نمایش‌های درخشان خود لقب «ستاره‌های سیاه آفریقا» را به دست آوردند. در همین دوران، غنا یکی از بهترین نتایج تاریخ خود را نیز ثبت کرد و موفق شد کنیا را با نتیجه خیره‌کننده ۳-۲ شکست دهد. همچنین در سال ۱۹۶۲ برابر ژنرال مادریه، قهرمان وقت اسپانیا، در ورزشگاه آکرا به تساوی ۳-۳ رسید؛ نتیجه‌ای که نشان‌دهنده قدرت رو به رشد فوتبال این کشور بود.

فراز و فرودهای دهه‌های بعد

پس از سلطه در دهه ۱۹۶۰، ستاره‌های سیاه وارد

دوره‌ای پرنوسان شدند. غنا در دهه ۱۹۷۰ سه دوره متوالی از حضور در جام ملت‌های آفریقا بازنماند، اما اوایل دهه ۱۹۸۰ با ظهور نسل جدیدی از بازیکنان، بار دیگر به اوج بازگشت. در سال ۱۹۸۲ غنا با شکست لیبی میزبان در فینال جام ملت‌های آفریقا چهارمین قهرمانی قاره‌ای خود را جشن گرفت؛ افتخاری که همچنان آخرین قهرمانی این کشور در این رقابت‌ها محسوب می‌شود. پس از آن اما دوباره دوران افت آغاز شد و غنا چندین بار از صعود به جام ملت‌ها بازماند. یکی از تلخ‌ترین لحظات تاریخ فوتبال این کشور، در فینال جام ملت‌های آفریقا ۱۹۹۲ رقم خورد. غنا پس از تساوی بدون گل برابر ساحل عاج، در ضربات پنالتی با نتیجه ۱۱ بر ۱۰ شکست خورد. در آن مسابقه عبیدی پله، ستاره بزرگ فوتبال غنا، به دلیل محرومیت در فینال حضور نداشت و غیبت او تأثیر زیادی بر سرنوشت تیم گذاشت.

تولد نسل طلایی جدید

در اواخر دهه ۱۹۹۰ و اوایل دهه ۲۰۰۰، تیم‌های پایه غنا موفقیت‌های چشمگیری به دست آوردند.

درخشش در جام جهانی

سال ۲۰۰۶ نقطه عطفی در تاریخ فوتبال غنا بود. ستاره‌های سیاه برای نخستین بار به جام جهانی صعود کردند و در آلمان عملکردی فراتر از انتظار داشتند. آنها پس از شکست توپ ایتالیا، تیم‌های جمهوری چک و آمریکا را مغلوب کردند و به مرحله حذفی رسیدند. هرچند در مرحله یک‌هشتم نهایی مقابل برزیل شکست خوردند، اما حضور موفقشان توجه جهان فوتبال را جلب کرد.

چهار سال بعد در آفریقای جنوبی، غنا یکی از تاریخی‌ترین عملکردهای خود را به نمایش گذاشت. شاگردان میلیون‌رانبان با عبور از مرحله گروهی و شکست آمریکا در وقت‌های اضافه، به جمع هشت تیم برتر جهان رسیدند. دیدار برابر اروگوئه در یک‌چهارم نهایی همچنان یکی از جنجالی‌ترین مسابقات تاریخ جام جهانی محسوب می‌شود. در ثانیه‌های پایانی وقت اضافه، لوئیس سوارس با دست مانع ورود توپ به دروازه اروگوئه شد و اخراج شد، اما آساموآ جیان پنالتی حاصل از این صحنه را از دست داد. غنا در نهایت در ضربات پنالتی شکست خورد و فرصت تبدیل شدن به نخستین تیم آفریقای حاضر در نیمه‌نهایی جام جهانی را از دست داد.

استمرار حضور در سطح اول آفریقا

در فاصله سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۷، غنا یکی از بنیادین‌ترین تیم‌های قاره بود و بارها به مرز بل پایانی جام ملت‌های آفریقا رسید. این تیم در سال ۲۰۱۵ تا آستانه فتح جام پیش رفت اما بار دیگر در فینال و در ضربات پنالتی مغلوب ساحل عاج شد. غنا همچنین در جام جهانی ۲۰۱۴ حضور یافت و اگرچه در مرحله گروهی حذف شد، اما تنها تیمی بود که

Group L

غنا

پنجمین حضور در جام جهانی

سرمرربی: کارلوس کی‌روش (غنا)

کاپیتان: جوردن آيو

بهترین عملکرد: حضور در یک چهارم نهایی (۲۰۱۰)

رتبه در رده بندی فیفا: ۷۴

ستارگان: آنتوان سمینو (منچستر سیتی)، توماس پارتی (وایرئال) و اینیایا ویلیامز (اتلتیک بلبائو)

بزرگه بازی‌ها:
پنجشنبه ۲۸ خرداد: غنا - پاناما ۲:۰
سه شنبه ۲ تیر: انگلیس - غنا ۲:۰
یکشنبه ۷ تیر: کرواسی - غنا ۰:۳



رؤیاسازان قاره سیاه

اگر تاریخ‌سازی مراکش در جام جهانی ۲۰۲۲ و صعود تاریخی آنها به مرحله نیمه‌نهایی نبود، همچنان باید غنای جام جهانی ۲۰۱۰ یا حضور در مرحله یک‌چهارم نهایی در دیدار عجیب و خاطره‌انگیز مقابل اروگوئه را موفق‌ترین تیم آفریقای تاریخ جام جهانی قلمداد می‌کردیم؛ تیمی که با رقابت‌ها هشت پیروزی، یک تساوی و تنها یک شکست را نیست برای تیم‌های دیگر حاضر در مسابقات زنگ تفریح باشد و نفس تیم‌های بزرگ جام را در سینه آنها حبس می‌کند. غنا به شکل عجیبی در جام ملت‌های آفریقا ۲۰۲۵ غایب بود، این بار اما با یک نسل مسن و نه‌چندان پرستار با به جام جهانی می‌گذارد و رسانه‌های این کشور، چندان به تکرار تاریخ در یکی از سخت‌ترین گروه‌های جام امیدوار نیستند. رکورد باخت‌های متوالی غنا پیش از جام با تساوی مقابل ولز شکسته شد، آن هم در نخستین بازی سرمرربی جدید این تیم که برای پنجمین بار در جام جهانی حاضر است؛ نامی آشنا برای فوتبال ایران: کارلوس کی‌روش پرتغالی.

نحوه صعود چگونه بود؟



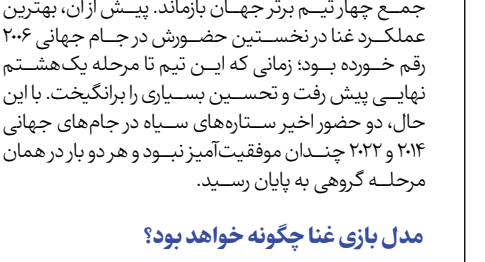
تیم غنا در مرحله انتخابی جام جهانی ۲۰۲۶ یکی از مقتدرانه‌ترین نمایش‌های خود در سال‌های اخیر را ارائه داد و با صدرنشینی در گروه نهم آفریقا، جواز حضور در مرحله بعد را با اقتدار به دست آورد. ستاره‌های سیاه در طول این رقابت‌ها هشت پیروزی، یک تساوی و تنها یک شکست را ثبت کردند تا بار دیگر نشانه‌هایی از بازگشت به روزهای اوج را به نمایش بگذارند. این موفقیت در شرایطی به دست آمده که فوتبال غنا در سال‌های اخیر زوهای دشواری را پشت سر گذرانده بود. ناگامی در کسب سهمیه جام ملت‌های آفریقا ۲۰۲۵ فربه بزرگی به اعتبار یکی از پرافتخارترین تیم‌های قاره وارد کرد و انتقادهای فراوانی را به دنبال داشت. با این حال، نتایج اخیر نشان می‌دهد غنا به تدریج در حال عبور از آن دوران تلخ است و می‌خواهد دوباره جایگاه خود را در میان قدرت‌های سنتی فوتبال آفریقا تثبیت کند.

کابوس زنده پالتی جیان



حضور در جام جهانی ۲۰۲۶ پنجمین تجربه غنا در بزرگترین تورنمنت فوتبال جهان خواهد بود؛ تیمی که هر بار نامش با خاطرات تلخ و شیرین در تاریخ این رقابت‌ها گره خورده است. در میان تمام حضورهای غنا، هیچ دوره‌ای به اندازه جام جهانی ۲۰۱۰ در آفریقای جنوبی در حافظه فوتبالدوستان ماندگار نشده است؛ جایی که ستاره‌های سیاه تنها چند ثانیه با خلق یک دستاورد تاریخی فاصله داشتند. در دیدار مرحله یک‌چهارم نهایی برابر اروگوئه، غنا می‌توانست به نخستین تیم آفریقای تاریخ تبدیل شود که به نیمه‌نهایی جام جهانی راه پیدا می‌کند. اما در واپسین لحظات وقت اضافه، لوئیس سوارس با یک هند عمدی روی خط دروازه مانع گلزنی غنا شد. اگرچه داور برای این صحنه پنالتی اعلام کرد و سوارس نیز اخراج شد، اما ضربه سرنوشت‌ساز آساموآ جیان به تیر دروازه برخورد کرد تا ژوایی یک قاره نقش بر آب شود. غنا در نهایت در ضربات پنالتی شکست خورد و از رسیدن به جمع چهار تیم برتر جهان بازماند. پیش از آن، بهترین عملکرد غنا در نخستین حضورش در جام جهانی ۲۰۰۶ رقم خورده بود؛ زمانی که این تیم تا مرحله یک‌هشتم نهایی پیش رفت و نخستین بسیاری را برانگیخت. با این حال، دو حضور اخیر ستاره‌های سیاه در جام‌های جهانی ۲۰۱۴ و ۲۰۲۲ چندان موفقیت‌آمیز نبود و هر دو بار در همان مرحله گروهی به پایان رسید.

مدل بازی غنا چگونه خواهد بود؟



غنا در جام‌های جهانی گذشته معمولاً با تکیه بر هافبک‌های پرتلاش و وینگرهای سریع خود شناخته می‌شد؛ تیمی که در ضدحملات بسیار خطرناک بود اما هنگام مالکیت بیشتر توپ و حملات برنامه‌ریزی شده، اغلب در خلخ و تبدیل موقعیت‌ها به گل دچار مشکل می‌شد. در مسیر جام جهانی ۲۰۲۶ نیز کیفیت بالای خط میانی این تیم همچنان یکی از نقاط قوت اصلی خواهد بود. سررمربی پرتغالی همواره به سازماندهی دفاعی، انسجام تیمی و استفاده حداکثری از فضاهای پشت دفاع حریفان شهرت داشته است. به همین دلیل انتظار می‌رود غنا در جام جهانی آینده رویکردی محتاطانه‌تر و دفاعی‌تر نسبت به گذشته داشته باشد؛ تیمی که همچنان روی قدرت ضدحملات، کیفیت خط میانی و ضربات ایستگاهی حساب ویژه‌ای باز می‌کند، اما احتمالاً پیش از هر زمان دیگری بر نظم دفاعی و مدیریت بازی تمرکز خواهد داشت.

موفق شد در جریان مسابقات برابر آلمان قهرمان شکست نخورد. تساوی ۲ بر ۲ مقابل آلمان یکی از بهترین نمایش‌های غنا در تاریخ جام‌های جهانی محسوب می‌شود. جوانان آغاز کردند. موفقیت بزرگ فوتبال پایه غنا در سال ۲۰۰۹ رقم خورد؛ زمانی که تیم زیر-۲۰ سال این کشور با شکست برزیل در فینال جام جهانی جوانان به نخستین تیم آفریقای تبدیل شد که قهرمانی جهان در این رده سنی را به دست می‌آورد. این دستاورد تاریخی جایگاه غنا را به عنوان یکی از بهترین کشورهای آفریقا در زمینه پرورش استعدادهای فوتبالی تثبیت کرد.

چالش‌های سال‌های اخیر

در سال‌های اخیر فوتبال غنا با مشکلات متعددی مواجه بوده است. حذف در مرحله یک‌هشتم نهایی جام ملت‌های ۲۰۱۹ و ناگامی در جام ملت‌های ۲۰۲۱، نشانه‌هایی از افت این تیم بودند. در جام ملت‌های ۲۰۲۱، غنا حتی نتوانست از مرحله گروهی صعود کند و برای نخستین بار از سال ۲۰۰۶ در همان مرحله حذف شد. در جام جهانی ۲۰۲۲ نیز اگرچه ستاره‌های سیاه موفق شدند کره جنوبی را شکست دهند، اما شکست برابر بریتانیا و اروگوئه باعث حذف زودهنگام آنها شد. ناگامی بزرگتر زمانی رقم خورد که غنا نتوانست به جام ملت‌های آفریقا ۲۰۲۵ صعود کند؛ اتفاقی که برای نخستین بار از سال ۲۰۰۴ رخ داد و زنگ خطر را برای فوتبال این کشور به صدا درآورد.

نسل جدید و امید به آینده

اگرچه بسیاری معتقدند نسل طلایی غنا دیگر تکرار نشده است، اما فوتبال این کشور همچنان از استعدادهای قابل توجهی بهره می‌برد. آنتوان سمینو یکی از چهره‌های شاخص نسل جدید به شمار می‌رود؛ مهاجمی که با درخشش در لیگ برتر انگلیس و برای امیدهای اصلی ستاره‌های سیاه تبدیل شده است. با وجود افت رتبه جهانی و قرار گرفتن در میانه جدول تیم‌های آفریقای، غنا همچنان یکی از نام‌های بزرگ فوتبال قاره محسوب می‌شود. چهار قهرمانی جام ملت‌های آفریقا، حضورهای مکرر در جام جهانی و موفقیت‌های کم‌نظیر در دهه‌های پایه نشان می‌دهد که این کشور همچنان ظرفیت بازگشت به جمع قدرت‌های بزرگ فوتبال جهان را دارد.

سمینو، جذاب‌ترین عنصر غنا

در شرایطی که محمد کودوس به دلیل مصدومیت این مسابقات را از دست داد و نتوانست پس از ماه‌ها کار پزشکی خود را به فهرست کارلوس کی‌روش برساند، آنتوان سمینو وینگر منچستر سیتی که فصلی فوق‌العاده را در دو تیم بورنموت و سیتی پشت سر گذاشت، ستاره اصلی غنا خواهد بود در کنار کاپیتان و مهاجم با تجربه تیم یعنی جوردن آيو و توماس پارتی که حواشی زندگی شخصی‌اش، روی آرامش تیم در حواشی اخیر سایه انداخته است. سمینو یکی از معدود بازیکنان تکنیکی و خلاق حاضر در ترکیب تیم ملی غناست و با توجه به اینکه می‌تواند در هر دو سمت راست و چپ به میدان برود، دست کارلوس کی‌روش را برای ایده‌های متفاوت تاکتیکی باز خواهد گذاشت.

کی‌روش، یک بار دیگر در جام جهانی

سرمرربی تیم ملی ایران در سه دوره اخیر جام جهانی یعنی کارلوس کی‌روش که مرحله پلی‌آف را در فوتبال آسیا و روی نیمکت عمان پشت سر گذاشته بود، دو ماه پیش از آغاز جام و پس از اخراج اوتو آدو به دلیل کسب نتایج ضعیف، برای پنجمین و احتمالاً آخرین جام جهانی کارنامه خود به عنوان سرمرربی غنا انتخاب شد. او که در مقدماتی جام جهانی ۲۰۰۲ آفریقای جنوبی را به جام رسانده بود اما این تیم را در جام همراهی نکرد، پس از هدایت پرتغال در جام ۲۰۱۰ و سه دوره حضور متوالی روی نیمکت ایران در دوره‌های اخیر، برای پنجمین بار در جام جهانی حاضر خواهد بود و تنها کارلوس الیرنو پریرا با شش جام جهانی را بالاتر از خود می‌بیند. کی‌روش در همان بازی تدارکاتی نخست خود مقابل ولز که با تساوی ۱-۱ به اتمام رسید، ایده‌های دفاعی و عمل‌گرایانه خود را در زمین نشان داد و به نظر باید در جام جهانی نیز شاهد یک تیم دفاعی اما سرسخت دیگر از کی‌روش باشیم.

امپراطوری طلا، نفت و طلای قهوه‌ای

مهد آزادی قاره سیاه



محمد رضا رحیم پورا «ستاره‌های سیاه» (Black Stars):

تیمی که در جام جهانی ۲۰۱۰ تا یک‌کدمی نیمه‌نهایی پیش رفت و با خطای هند جنجالی لوئیس سوارس و پنالتی از دست رفته آساموآ جیان، دراماتیک‌ترین و تلخ‌ترین حماسه تاریخ فوتبال آفریقا را آفرید. اما غنا بسیار فراتر از مستطیل سبزه است؛ این کشور شناسنامه استقلال قاره سیاه، خاستگاه امپراطوری کهن آتشتانی، گهواره طبل‌های فونته‌فروم و آوای‌های لایف، و دموکراسی الگوی آفریقای امروز است؛ سرزمینی که در آن هر صبح جمعه، کوچه‌ها با رقص «ادوا» به استقبالی آفتاب می‌روند.

گهواره آزادی قاره سیاه و دموکراسی الگو

غنا در غرب آفریقا، در آغوش خلیج کینه، با جمعیتی نزدیک به ۲۴ میلیون نفر دلبری می‌کند. آکرا، پایتخت این کشور، شهری است با ترفیق طاق‌تفوس و بازارهای پرهیاهو نظیر «مارکولا» که نبض زندگی مدرن در آن می‌زند. غنا در سال ۱۹۵۷ با سیمای کاریزماتیک «کوم انکرومه» نخستین کشور سیاه‌پوست آفریقا شد که زنجیر استعمار بریتانیا را گسست و به الهام‌بخش جنبش‌های پان‌آفریکنیسم تبدیل شد. هرچند این کشور پس از استقلال، دوران پررتنشی از کودتاها و دیکتاتوری جری رولینگز را پشت سر گذاشت، اما از آغاز قرن بیست و یکم با نهادینه کردن انتقال مسالمت‌آمیز قدرت، خود را به عنوان یکی از پایدارترین و امن‌ترین دموکراسی‌های قاره آفریقا تثبیت کرده است.

اقتصاد: طلا، نفت و کاکائو

اقتصاد غنا با تولید ناخالص داخلی حدود ۸۰ میلیارد دلار، روی دوش سه غول استراتژیک ایستاده است: طلا، نفت و کاکائو. غنا بزرگ‌ترین تولیدکننده طلا در آفریقا (ششمین در جهان) است و از زمان کشف میانبرهای نفتی در سال ۲۰۰۷ در خلیج کینه، به یک قطب انرژی تبدیل شده است. با این حال، کاکائو یا همان «طلای قهوه‌ای»، ستون فقرات معیشت سنتی این کشور است که زندگی بیش از ۸۰۰ هزار کشاورز خرده‌پا را تأمین می‌کند. اگرچه چالش‌هایی چون بدهی‌های خارجی و نوسانات پول ملی (سندی) شتاب اقتصادی را کند می‌کند، اما رونق فناوری اطلاعات در آکرا، این شهر را به یکی از مقاصد جذاب سرمایه‌گذاری دیجیتال در آفریقا بدل ساخته است.

از طبل‌های فونته‌فروم تا انقلاب آفریبتیس

اگر یک هنر غنا را در جهان متمایز کند، موسیقی است. سبک جادویی «های‌لایف» (Highlife) که در دهه ۱۹۲۰ متولد شد، تلفیقی خلاقانه از ریتم‌های بومی، سازهای برنجی و گیتار بود که مسیر را برای موسیقی مدرن آفریقا هموار کرد. این خلاقیت در رقص‌های سنتی چون «آدوا» و «کپانلوگو» نیز تجلی می‌یابد که در تمامی آیین‌های ملی، از جشن‌های عروسی تا مراسم تدفین، پیونددهنده مردم با ریشه‌های اصیل‌شان است.

تاریخ کهنه و اشک‌های «در بدون بازگشت»

در قلمرو صنایع دستی، هیچ چیز به اندازه پارچه «کتنه»